

LO CATALANISTA

Setmanari defensor dels interessos morals y materials de Catalunya

La correspondencia al Director.—Los originals no's tornan

DIRECCIÓ, REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ

Carrer de Madoz, núm. 31 y 35

SABADELL

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

Sabadell	2 rals al mes
Fora	8 " trimestre.
Un número sol.	1 "
Anuncis á preus convencionals.	

CALENDARI CATALÀ

PERA 1891

PUBLICAT PER LA IMPREMPTA

LA CATALANA

Dormitori S. Francesch, 5—BARCELONA

Aquest important *Calendari de paret*, de gran tamany, además del Santoral, Efemérides y sortidas y postas de sol y lluna, conté una triada col·lecció de poesias dels Mestres en Gay Saber y dels mes celebrats poetes catalans.

També s'hi troban acudits y epigramas de bona lley, xaradas, gero·glifchs, logrogrifos y endevinallas, pera entretenir l'lectors.

No obstant los molts gastos que ocasiona la edició del *Calendari Català*, (790 planas) se posa á la venda al reduhit preu de

1 peseta á Barcelona y 1'25 á fora, cada block

Als corresponsals y agents que'n demanin mes de deu exemplars se 'ls farà 'l descompte de 25 per 100.

Tenim una gran col·lecció de cartrons polieromats y ab relleus daurats pera marchs dels calendaris, que vendrem als reduhits preus de 0'50, 0,75, 1'00, 1'25 y 1'50 pessetas cada un.

Los encàrrechs al engrós se servirán desde 'l primer de Novembre y deuen dirigirse á *Jaume Puigventós, Dormitori S. Francesch, 5, Barcelona*.—IMPREMPTA LA CATALANA.

NOTA.—No se servirá cap encàrrech, que no vagi acompanyat del seu corresponent import, á no er que 's fassi per conducte de alguna coneguda casa de Barcelona.

EN HONOR Á MONTURIOL

Ha resultat certa la noticia de que l' Ajuntament de Figueras ha pres la iniciativa pera dedicar un Monument á la memoria del inolvidable inventor del *Ictíneo*.

Al efecte s' ha constituït una numerosa Junta que s' encarregarà de reunir los fondos de la subscripció y aplicarlos al objecte desitjat.

A continuació reproduhim la alocució que dita Junta ha dirigit al públich, ab qual document están plenament d' acort en son esperit, si bé trobém que sa redacció peca de poch catalana, no sols per estar escrita en llengua forastera, sino per la inoportuna grandiloqüencia que 'l caracterisa.

Condicions son aquestas poch recomanables pera excitar lo patriotisme del poble catalá.

No obstant, deu confiar-se en la forsa que 'l sentiment d' admiració ha alcançat avuy día entre nostres compatricis, pera honrar la memoria del infortunat Monturiol. ¡Tantdebó siga aixís!

Vegis la alocució referida:

Insaciable desitj de coneixer, inextingible afany d' aixamplar son predomini, han empès al home á creuhar los oceans en cerca de novas terras, á enlayrarse als espays en cerca de nova llum, á enfonzarse en las ayguas en cerca de somniadas maravellas. Mamifer en lo continent, aucell en la atmósfera, peix en lo mar, es ja l' home senyor del mon; racional en totas parts, clava sa mirada en la sima dels espays no midats, filtra son pensament á través dels temps no contats, y aspira, per la ciencia, á descubrir y utilizar las lleys del Univers.

Colon dirigint sas naus al Occident y Vasco de Gama las sevas al Llevant, Montgolfier elevant al Zénit sa aeróstat y Monturiol enfonzant cap al Nadir son «Ictíneo», nos han acostat als quatre punts cardinals del círcul gegant que, en son girar perenne, segons sembla descriu lo Sol. ¡Quina gloria pera l' home! ¡Quín honor pera nostra rassa! ¡Un italiá, un portugués, un francés y un espanyol, mostrant á la humanitat, obertas, las quatre vias que conduheixen á la llum!

En llenguas germanas, fillas del Laci, los poetas han cantat lloors al géní immortal de nostres quatre navegants y 'ls historiadors han escrit sos noms ab lletres d' or; los artistas los hi han dedicat los fruyts de sa inspiració, y 'ls pobles, lo foch de son entussiasme. Tres dels grans génis de nostra rassa tenen perpetuat son recòrt en marbres y en bronzos. Lo quart, nostre insigne paysá, lo fill predilecte de Figueras jau olvidat en modestíssima tomba de la comptal ciutat, mentres arriba 'l moment d' ésser trasladats sos restos al poble ahont trontollá son bressol, ó d' aixecarse en aquést digne monument á sa memoria.

No aminva son valer, avans l' aquilata, ni enfosqueix sa gloria, avans l' abrillanta, lo fet de que Monturiol tingués precursors que l' anunciessin y successors que hagin seguit son rastre, encara que aquells s' haguessin proposat la resolució del gran problema, lo qual no está probat, ni encara que aquestos haguessin conseguit mes de lo que Monturiol, pobre y sol, realisá, comptant alguns d' ells ab la ajuda d' altas influencias, ab los recursos d' un presupost inagotable y ab los progressos de la electricitat en aquestos últims temps. ¿Seria acás menos gran Montgolfier, per que altre perfeccions son globo fins á dotarlo de las condicions del aucell volador? No es possible, no, que en aquest sigle de llum, de publicitat y de progrés se borri 'l recort de lo que presenciaren milers de personas. Qual-sevols que sían los avensos que experimenti la navegació submarina, sempre resultarà que Monturiol fou lo primer que 's mogué lliurement entre duas ayguas, sense cap comunicació ab l' exterior; que las maravellas del fons del mar foren vistas per éll avans que somniadas per Julio Verne, que la canonada disparada per l' «Ictíneo» baix las ayguas, fa prop de 30 anys, fou la primera salva ab que s' anunciá als habitants del mon sub-mari la presencia entre ells del home, son conquistador.

Deuda sagrada la del poble de Figueras, la del poble que alentá en sa empresa al atrevit explorador del mar. Sas forsas son avuy petites pera soportar lo pes que aquest deber li imposa; mes, encara que aixís no fos, no li seria dable prescindir del concurs que te dret á donarli altres pobles, com lo de Cadaqués, la vila hospitalaria en quals platjas concebí Monturiol la primera idea de son invent; lo de Barcelona, la perla del Mediterrani, la patria del «Ictíneo», en quin port se verificaren, á la vista de tothom, los 53 felissos ensaigs del barco peix; lo de la noble ciutat d' Alicante, en quals ayguas tingué lloch, en dia tempestuós, la proba oficial, coronada per un éxit complert; y 'l de la culta y rica ciutat de la Habana, ab qual generós auxili pogué arribar Monturiol á la construcció de son segon «Ictíneo». Ni tampoch podria prescindir d' aquells ilustrats compatricis entussiasas del gran inventor, alguns d' ells amichs y companys seus, á quins la sort, ó la desgracia ha allunyat de sas llars, y encara de sa patria, que reclamarán lo dret y l' honor de coadjuvar á la obra monumental que 's tracta d' erigir.

Unidas las forsas de tots en un sol feix, convergent al objectiu comú, 's conmourán los cors, se formarán projectes inspirats y grandiosos, se remourán las pedras, ó 's fondrán los metalls, y s' aixecará, per fi, en lo millor punt de Figueras, qual bella cristallisació de sentiments justos, nobles y generosos, un monument digne de Monturiol, que 'l recordi á las generacions futuras, com lo concebí un poeta de sos dias,

«la frente tocando al cielo,
la planta oprimiendo el mar.»

Figueras 26 de Setembre de 1890.

La Junta Executiva del monument.—L' Alcalde President, Cèssar Vazquez.—Lo Vice-president primer, Tomás Roger Larrosa.—L' Interventor, Basili Alegret.—Lo Tresorer, Rafel Jordá.—Vocals, Joan Heras Calverol.—Lluís M.ª Jordi.—Joaquim Camps.—Tomás Geli.—Jaume Matas Pujadas.—Joseph Monegal.—Joan Carbona.—Francisco Bofill.—Felip Llonch.—Narcís Porret Rodés.—Joan Arderius.—Pere Estartús Heras.—Salvador Canta.—Florenci Fàbrega.—Martí Aupi.—Celdoni Corbera.—

Joseph Serra.—Isidro Canet.—Salvi Berduch.—Enrich Campmany.—Jau-me Matas y Hortal.—Joan M.ª Bofill.—Joseph Gironella Rudó.—Esteve Trayter Colomer.—Mauro Forgas.—Joseph P. Cañellas.—Joan Galter.—Joseph Bager.—Joan M.ª Forgas y Frigola.—Tomás Gordá y Génove.—Jascinto Noguer.—Esteve Salleras.—Miquel Saderra.—Bruno de Gorgot.—Abdón Ferrer.—Ignasi Bofill.—B. Ginjaume.—Joan Font Vial.—Baldiri Rosa.—Teodor Baró.—Joseph Conte Lacoste.—Joan Tutau.—Joan Fort.—Alexandre Lopez Rodriguez.—Joseph Amat y Campany.—Joan Oró.—Lo Secretari primer, Pelayo Massanet.—Lo Secretari segon, Vicens Ros.—Lo Secretari tercer, Pere Vives.

UN ESTRENO DE TEATRE CATALÁ

De las duas empresas que, com saben nostres lectors, se han imposat la obligació de sostenir y fomentar lo Teatre Catalá, una de ellas, la del *Romea* ha inaugurat ja la present temporada. Per desgracia no ha tingut massa bon comensament ab son primer estreno, *Lo Castell y la Masia*, que no deixá gayre satisfet al numerós públich que hi acudí, propici ben segur al éxit d' una obra deguda á autor tan reputat com D. Conrat Roure.

Aquesta producció que ab grant acert ha sigut classificada de melodrama ignoscent, no va respondrer á las esperansas dels intelligents ni als desitjs dels aficionats y per lo que d' ella han dit ja 'ls periódichs en sas críticas, podrán nostres lectors compendrer que no exagerém poch ni gens al afirmar que no deu esperarse per aquest camí la bondat de la escena catalana.

Un argument de novela adotzenada, ha de decaurer precisament ab la sola exposició feta en lo primer acte, donchs lo teatre modern ó mes ben dit lo públich d' avuy está ja cansat de las tramas d' ahir. Lo fill d' un baró, amo del *Castell* animat d' esperit de venjansa contra l' amo de la *Masia* de qui sospita que degué ser l' assessí del seu pare; una passió d' amor cullida al vol per l' autor é inspirada á aquell per la filla d' aquest, son las duas armas de lluyta entre las que constantment brega, s' enreda, crida, jutja, decideix y governa com á amo, lo quin hauria de serne menos si á la veritat dels personatges s' ha d' atendre y si s' ha de rebutjar lo contrast final que 'n lo desenllás presenta; es aquest un guarda-bosch que tot ho dirigeix, tot ho manega á mida de sa voluntat y que al final per una revelació—

també cassada al vol—resulta ser fill del verdader assessor del antich baró, lo que dona lloch al revelarho, á que s' esborri la rancunia del amo del *Castell* ab l' amo de la *Masia*; á que aquell puga casarse ab la filla d' aquesta y á que, entre mitj de tanta alegria, ell despres de llarga agonia durant la qual pot fer la tremenda revelació, mori víctima d' haverse propinat una planta venenosa.

Algunas de las situaciones que aquest argument provoca, es indubtable que son dramáticas; en cambi n' hi ha que de trágicas que haurian de ser passen á cómicas y vice-versa; entre aquellas—dintre 'l género de la producció—lo final del segon acte; entre aquestas, la provocació de desafió y 'l desenfado constant del guarda-bosch.

Encara que una mica descuydat en lo llenguatge, tots tres actes son escrits ab versificació correcte y arrodonida.

Los actors en general segurs en sos papers, essent cridats varias vegadas á las taulas, aixis com l' autor al final del drama.—S.

MES SOBRE CRÍTICA MENUDA (1)

AB UN TRET....

Per Deu y 'ls Sants, suplico á la redacció de *L' Avens* y al senyor Bosch de la Trinxeria que no s' apliquin en tota sa mortal extensió la popular frase ab que comensa aquesta réplica. No creguin per aixó que carregui 'l tret ab pólvora sola.

L' una y l' altre han prés candela sense ésser confreres, en la meva crítica encaminada á demostrar que la poesia *L' emigrant* del poeta en castellá senyor Rahola no podia anar ni ab rodas; ab lo qual vaig comprovar, per via d' exemple, la ambigüetat y la inconseqüencia dels poetas catalans bilingües. Los llegidors de Lo CATALANISTA recordarán lo que 'n resultá del exámen de dita poesia. La réplica més oportuna era la encaminada á probarme que jo estava equivocat y que *L' emigrant* es una gran poesia. Donchs res d' aixó: duas contestacions s' han dirigit á ma pobre crítica y cap d' ellas toca, ni per incidencia, lo punt del debat (dispensin lo parlamentarisme de la frase).

Ha sortit la primera en las planas de *L' Avens* y tot' ella respira

(1) Véginse los dos darrers números de Lo CATALANISTA. En quant al primer, que contenia mon article *Crítica menuda*, lo bon sentit de mos llegidors ja haurá corretjit algunas faltas d' impremta; *exólich* per *erólich*, *verificar* per *versificar*.

vaguetat. Comensa assegurant que 'l temperament d' aquella revista may ha estat susceptible á las petitas passions, cosa que 'm guardaré prou de negar; desde sa aparició he anat seguint ab interés sas duas campanyas, y casi sempre m' ha semblat digna del nom que porta. Ha contribuït á infundir l' esperit del progrés en las lletras catalanas y sobre tot en las darrerías de sa primera época, ha marxat á la vanguardia del renaixement catalá; los nostres millors escriptors han honrat sas planas. Consagrat especialment á la crítica, en molts ocasions ha escrit tan clar com may s' havia fet en aquesta clàssica terra de la franquesa. Mes ¿á qué venia parlar de petitas passions? A rés: però la idea ja está deixada anar; que 'l públich la apliqui després al punt de la qüestió. Lo sistema es original y bastant enginyós. Segueixen unas quantas ratillas inútils, perque tot dihent que de vegadas inevitablement lo número *fluixexa*, afegeix que no demana disculpa y que,—fixinse bé en aquesta afirmació,—*la veritat pot dirse en tot temps y lloch* SENSE QUE HAGE DE DOLDRE Á QUI 'N RESULTI PERJUDICAT. Conseqüencia treta pe 'l mateix *Avens*: no s' ha ofés ab ma crítica menuda. No comprench perque s' havia d' ofendre: ¿s' ha ofés Lo CATALANISTA per las réplicas dirigidas á mon humil treball? ¿Hi ha motiu per ofendres cap publicació catalana pels rahonats articles del senyor Canibell en *L' Avens*, y aixó que 'l tiro es més directe per anar dirigit generalment contra treballs de redacció y no de colaboració?

Afegeix que tampoch se 'n alegra, per no trovar la firma del autor de la crítica y que aixó suposa malavolensas entre 'l crítich y 'l criticat. Heus aquí una teoria nova que no suscriurien tots los que redactavan *L' Avens* en sa primera época. Si la veritat pot dirse en tot temps y lloch, ¿s' ha d' exigir lo nom del que la diu? No sé perque l' amagar la firma suposa malavolensa, essent aixís que vaig adoptar aquest medi de cantar veritats precisament pera refugir tot lo personalisme que suposaria la firma. Tampoch es cert, á mon entendre, que molts produccions de mestres se prestan á críticas per l' estil. Provas, títols de poesías, noms de mestres hauria de citar lo redactor de *L' Avens*, y nó una afirmació tan vaga com inverossímil. ¿No li sembla que formular una téssis tan categórica es semblant á lo que vosté 'm reprotxa d' *aparentar valentia en l' atach y amagar la firma*?

Finalment, no poso mas qualitats al servey del públich catalá, perque sols la publicació d' una poesia tan... especial com *L' emigrant*, original del senyor Rahola, en *L' Avens* (duas circumstancias agravants) poden obligarme á manejar un estil que, com á sistema, judico molt pernicios per la crítica literaria.

* * *

¿Qué 'n diré de la lliçó que pretén donarme 'l senyor Bosch de la Trinxeria en lo darrer número d' aquest periódich? Avans de tot, y encare que no vingui á tòm, diré que lo senyor Bosch ha sigut, es y será pera mí l' inimitable narrador d' excursions y casseras, quals narracions se llegirán ab gust mentres hi hagi un sol entussiasta de la literatura catalana; però quan se dedica á resoldre qüestions llingüísticas y ortográficas, no passa d' ésser un aficionat. S' ha de alabar lo desitj que demostra sentir pera que acabi la anarquía filològica que regna entre 'ls escriptors catalans; y es, sobre tot, digne d' estima son intent, perque dona reglas sense imposarlas: son lema es *qui més hi sábiga que més hi diga*.

La demostració de lo que acabo d' afirmar respecte á la segona fase del talent del senyor Bosch de la Trinxeria, es ben clara. ¿Qui li ha dit que 'l verb impersonal sols se pugui usar en la tercera persona del singular? Per poch que reflexioni veurá que l' impersonal no pot usar la primera ni la segona persona (singular ó plural) perque en ellas lo subjecte está present á la acció del verb; en la primera parla ó fá alguna cosa; en la segona se dirigeix á la persona que 's troba á poca distancia. En cambi usa la tercera persona perque aquesta ja es llunyana y sobre tot perque pot ser indeterminada. Ara bé: la impersonalitat ó indeterminació ¿es incompatible ab lo concepte de pluralitat? Vegi si no ho es que son consideradas com impersonals expressions com aquestas: *diuhen, contan*, etz. Me sembla, donchs, haver demostrat no ser forsós que l' impersonal se valgui sempre de la tercera persona del singular. *Podria*, donchs, sense cometre cap heretjia usarse la locució *hi han, hi haurán*, etz. Y aquí entra la verdadera qüestió: ¿es acceptable aquesta forma pera respondre als fonaments històrichs y filològichs de la llengua catalana? Aquest es lo punt que m' havia de demostrar lo senyor Bosch y que sols resulta demostrat parcial y problemàticament. En quant als primers fonaments, ó sia 'ls històrichs, comensa citant autoritats tan duptosas com en Lacavalleria y en Saura. Després se refereix, sense cap proba, á tots los cronicayres y escriptors antichs y moderns de reconeguda autoritat. No he tingut temps pera comprobar aquesta vastíssima referencia. Si 'm vaga ho faré y enviaré al senyor Bosch las observacions que 'n tregui. No es cap rahó filològica la comparació del catalá ab las demás llenguas neollatinas. Especialitats té la nostra que en vá buscará vosté trovar sas análogas en altres idiomas. Es ben notable, per exemple, la práctica que s' observa bastant á Catalunya y que no s' usa en castellá, de *generisar* lo participi, y aixís dihem *l' he vista, l' he trobada*; son moltes las formas abusivas

en l' us de las llenguas; però la costum mata la lley segons lo còdich literari. Potser enfondint més aquella referencia que fá lo senyor Bosch á la llengua llatina, trobariam una de las causas que llegendan l' abús que éll condemna.

Resumeixo: lo senyor Bosch de la Trinxeria no dona cap rahó sòlida; confessaré ingenuament que jo tampoch la dono. Contesto, no demostro. Veig tanta vaguetat en aquesta com en altrás qüestions consemblants, que m' he convençut de lo injust que es cridar ¡anate-ma! contra l' indecís en ellas, *encare que's TILDI de crítich*. De tots modos convinguém en que l' ús ha consagrat las duas formas. En escrits y de paraula s' usan sense distinció las locucions *hi ha* ó *hi han* aplicadas al plural. Si 'l senyor Bosch creu ser més correcte usar la primera, alabat sia Deu.

Pera acabar ¿podria 'l senyor Bosch esplicarme una estranyesa que he trobat en son article? Diu: EN la locució: *hi há*, lò verb haver hi es impersonal, es á dir, que no pot ser empleat sino á la tercera persona.

No vull mortificarlo; li demano senzillament lo seu parer sobre aquesta altra qüestió. ¿S' ha de dir *en la locució* ó *á la locució*; *á la persona* ó *en la persona*? Entenguís que tracto del párrafo copiat.

E. E. E.

A CATALUNYA

¡Catalunya infelís, patria estimada,
 Qué trista es la sort teva!
 Pubilla de la herencia despullada
 Fins ta germana, cobdiciosa, 't lleva
 Los drets de ta maynada.

Té 'ls lleva, sí; puig tant la milloraren,
 ¡Furt iních! ¡vil ultratge!
 Quan per unir-la ab l' Aragó pactaren,
 Que pera tú las flors del maridatge
 Espinas se tornaren.

Desde llavors no ets gran ni poderosa,
 No ets d' ella benivolguda,
 Ni 't tracta com igual, y recelosa,
 Pera que 't falti dels teus fills l' ajuda
 Desavenirlos gosa.

Lo teu passat fa que ignorat 'ls sia,
 Tas llibertats, ta gloria,
 Que antiguallas ne diu, las desprecia,
 Y, si possible fos, fins de la historia
 Ton nom esborraria.

Així una rassa que lleyal pactava,
En temps de més ventura,
Com á reyna ab los reys, y se dictava
Las lleys ab que 's regia, á la sort dura
Resignás de se' esclava.

Vençuts que ja de serho s' envaneixen,
Y al fuet que los flagella,
Perque d' or escapsat, fins l' enalteixen
Y 'l troban suau, ser súbdits de Castella
Be prou que s' ho mereixen.

Mes, no ho son tots; si alguns te fan agravis;
Fills tens que encare t' aman,
Dolsa bresca es ton nom pera sos llavis
Y á infidel marmesor; constants, reclaman
La herencia dels seus avis.

¿Quán del caliu de ton antich heroisme
Veurém, patria estimada,
Brollar ardent lo foch del patriotisme,
Que aclaparan las passions ó la bravada
Del fret positivisme?

No me inspira 'l rencor, la ploma mia
En odi vil no 's suca;
A la lley del més fort, violenta, impía,
Injusta sempre y per lo tant caduca
Encensar no podria;

Mes si l' Espanya un jorn, regenerada,
Justicia 't fes completa,
De vera germanó l' hora arribada,
No seria pas jo qui menys estreta
Daria l' abrassada.

JOSEPH CORTILS Y VIETA.

Recomaném eficazment als regionalistas catalans que 's fixin en la carinyosa descripció que nostre estimat colega de Bilbao *La Unión Vasco-Navarra* fa d' una simpática festa patriótica celebrada en Villarreal de Urrecho, poble de Guipúzcoa, pera honrar la memoria del poeta Iparraguirre, immortal autor del himne fuerista vascongat *Guer-nikako-arbola*. Aquí la tenen:

«La festa que avans d' ahir (28 de Setembre) se celebrá en Villarreal de Urrecho es, sense cap género de dupte, d' aquellas que formen época en la historia del poble vascongat.

Joseph Maria Iparraguirre, l' insigne poeta, autor del immortal, *Guer-nikako-arbola*, no podia permaneixen per més temps sense que la patria perpetués sa memoria en bronze ó en marbre, y 'l poble de Villarreal de Urrecho, ahont nasqué, y quals cendras guarda com reliquias sagradas,

interpretant lo sentiment de tot lo país, ha aixecat una estàtua al que portà encarnada en sí la idea més gran y més preühada del poble vascongat.

Ab motiu de la inauguració de dita estàtua, celebrá avans d'ahir lo citat poble solemnes festes en mitj del major entusiasme.

Atentament invitats per lo zelós alcalde d'aquella vila, don Joseph Maria Asori, las diputacions de las provincias germanas y la societat Euskalerria, d'aquesta vila, que fou la iniciadora del projecte, hi enviaren comissions que las representessin en lo solemne acte que s'anava á celebrar.

Acabada la cerimonia religiosa, l'Ajuntament de Villarreal acompanyat de las comissions mencionadas, atravessá la plassa pública en direcció á la estàtua, que s'aixeca en un dels seus costats. Després d'un saludo en vers vascongat del senyor Alcalde, que terminá ab lo típic significatiu *aurrerá*, 's procedí á descobrir la estàtua, apareixent al pochet rato la figura arrogant del cantor del Arbre de Guernica.

Descansa sobre un pedestal de marbre de Mañaria, lo qual porta en sa cara l'escut d'armas de Guipúzcoa, y varias inscripcions commemorativas y alegorias en las diversas caras.

Terminada la cerimonia de descobrir la estàtua, lo poble en massa, ab entusiasme y fé, entoná á coro lo *Guernikako-arbola*; ab entusiasme perque estima la idea; ab fé perque espera.

Poch després y mentres la comitiva 's dirigí al local ahont s'anava á celebrar lo banquet ab que 'l digníssim Ajuntament de Villarreal obsequiava als invitats, una colla de *espatadanzaris*, vestits á la usansa del país, feu diversos y variats jochs, que foren calurosament aplaudits.

Lo banquet fou espléndit, digne de la festa que 's celebrava. Hi hagué molt aprop de quaranta comensals, entre 'ls que hi havia á més dels senyors més amunt indicats, representants de la familia d'Iparreguirre, los autors del monument y numerosos representants de las autoritats locals y regionals, y de la premsa regional y de la de Madrid.

Al destaparse lo *champagne* se pronunciaren molts y elocuentes brindis en vascongat y castellá, tots ells basats en una mateixa idea y tots ells ressons d'una mateixa aspiració. A continuació del senyor Alcalde, que fou lo primer, lo senyor Peña y Gofí llegí son opúscul, preciós estudi crítich-biográfic de *el gran arlote*, com digué l'anomenavan á Iparreguirre, y s'anomenava ell mateix, sent frenéticament aplaudit al acabar.

Lo senyor Imaz brindá en nom de la societat fuerista Euskalerria, d'aquesta vila; lo senyor Castañiza, de *La Unión Vasco-Navarra*, en nom de la premsa; los senyors Arzac y Goroa, en vascongat, aquell en prosa y aquest en vers; acabant ab los dels senyors Arzola, Sagredo y Quiroga é Iparreguirre. Los dos primers brindaren per la unió de las tres provincias germanas pera la consecució d'un mateix fi, que segons lo senyor Sagredo, tart ó aviat veurém realisat.

Lo del Sr. Quiroga é Iparreguirre fou curt pero entusiasta y acabá ab un vehement ¡Viscan los Furs! que fou contestat ab altre frenétich visca que sortí dels pits de tots los bons vascongats allí reunits.

Pera acabar. La festa que 's celebrá avans d'ahir en Villarreal, ab motiu de la inauguració de la estàtua del insigne cantor del Arbre de Guernica, fou una festa eminentment patriótica, una festa eminentment fuerista.

NOVAS

Avuy se comensará á repartir á las personas que 'l tenen demanat lo *III volum* de la Biblioteca de LO CATALANISTA, *Aplech de poesias* publicadas en aquest periódich durant lo tercer any de sa publicació.

Los nostres suscriptors que 'l desitjin podrán obtenirlo ab un cinquanta per cent de rebaixa del preu general.

Los encarrechs deuen dirigirse á aquesta *Administració*.

En lo tren exprés del passat dijous sortiren pera Madrid nostres distingits compatricis don Joan Sallarés y Plá y don Joseph A. Planas pera assistir á las sessions de la Comissió pera la Reforma Aranzelaria y los Tractats de Comers de la qual foren nominats Vocals. Las reformas de las clases 5.ª y 6.ª han sigut encarregadas á dit senyor Sallarés.

Molt pot esperar la nostra abatuda industria, dels senyors Sallarés y Planas en aquesta ocasió, sobre tot si com es de esperar saben aprofitarse de las tendencias proteccionistas ab que, tal volta pera ferse mes simpátich en lo período d' eleccions, se presenta 'l Govern en las actuals circunstancias.

Sia lo qu' es vullga, la questió es obrar ab energia pera lograr lo triomf y ab ell lo benestar de nostras clases productoras.

Nostres industrials preparan ja los mostruaris pera la vinent temporada d' istiu, encare que en general, segons havém sentit á dir, no están molt animats, donchs s' espera una campanya bastant fluixa.

Per ara, gracias á Deu, no tenim noticias de que nostres compatricis se preocupin poch ni gens d' eleccions, arma de discordias y niu d' indignitats y baixesas. Ho celebrem de veras y esperém veurer que Sabadell donará una prova més, quan se presenti l' ocasió, de son bon sentit práctic y eminentment patriótic.

La matansa de tocinos comensá en aquesta ciutat lo dia 28 del passat Setembre.

En la nit del passat dijous morí, víctima d' una curta malaltía, una tendre filla de nostre particular amic lo president del *Foment Mercantil, Industrial y Agrícola*, don Joan Soler y Plá á qui com á sa apreciable familia los hi enviém nostre més sentit pésam.

Dijous á las nou del vespre prengueren posesió de sos respectius cárrechs los nous Consellers del *Centre Catalá* d' aquesta ciutat.

Pera la confecció y tall de vestits pera senyoras y senyoretas s' ha establert en aqueixa ciutat en los carrers de Sant Cugat, 116, y Ample, 5, una distingida professora, qui dará lliçons en sa casa y á domicili, á preus convencionals.

Dita professora ensenya á tallar y confeccionar las pessas de cos sense costuras ni afegits.

Per excés d' original nos veyem obligats á retirar del present número la acostumada *Secció Política*, á fi de no retardar la publicació de altres treballs que per sa oportunitat, mereixen especial preferència.

Avuy á las 9 del vespre tindrà lloch en los salons del Centre Industrial un extraordinari ball de vetlla qual programa corre á càrrech de l' acreditada orquesta *Purés*.

Durant la vinent setmana actuará en lo colisseo del Camp de Recreo la notable companyia que dirigeix lo celebrat Mtre. D. Guillelm Cereceda.

La inauguració serà demá dilluns, posantse en escena las sarsuelas *Las doce y media* y *sereno* y *El chaleco blanco*.

Recomanen á l' empresa molta puntualitat en comensar las funcions pera que aquestas puguin acabar-se á bonhora ab lo qual creyem que 'n sortirà beneficiosa.

En los tallers catalans de Frederich Masriera y companyia, abans F. Vidal y companyia, de Barcelona, s' hi acaba de fondre ab felís éxit la estatua de Hernan Cortés, que pera 'l monument que en Medellin, sa patria, s' erigeix al conquistador de Méxich, ha modelat l' escultor don Eduart Barcón.

Próximament serà exposada la obra al públich.

La impremta *La Catalana* de Barcelona, del entusiasta regionalista don Joseph Puigventós, ha comensat ja la impressió del *Calendari Catalá* de paret, que tan bona acullida ha tingut altres anys en aquesta ciutat. Serà de gran tamany, com los anteriors, y son text escullidissim.

No cal dir quant nos alegrém poder donar semblant noticia.

S' ha publicat lo programa de las funcions ab que la vila de Caldas de Montbui va á celebrar, comensant pel dia 11 del mes corrent, sa Festa major. Entre altres funcions hi tindrán lloch las següents:

Dia 11. Inauguració de las firas.

Dia 12. Funció en la iglesia, assistinthi lo magnífich Ajuntament acompanyat de la orquesta la "Caldense," á la tarde romeria á la ermita del Remey y á la nit funció de sarsuela al "Círcul Caldense," y "Cassino Caldense," Firas y balls en los establiments balnearis.

Dias 13 y 14. Balls en los citats Cassinos, "Círcul Caldense," y "Cassino Caldense," tarde y nit, y firas.

Dia 15. Concert á la tarde en lo "Cassino Caldense," y ball á la nit.

Han sigut contractadas las orquestas del senyor Escalas, formant par d' ella varís reputats professors de Barcelona, y la dels "Muixins," d' aquesta ciutat.

Dia 19. Balls en dos Cassinos tarde y nit, estant adornats com de Costúm.

Tots los dias durant la festa, y dijous, divendres, disapte y diumenge següents, hi haurá varias funcions en los establiments de banys.

Durant l' actual mes d' Octubre, celebren sa fira ó festa major, 48 pobles de Catalunya.

Son los següents:

Viella, Caldas de Montbuy, Bellver de Cerdanya, Arbucias, Esterri d'Aneó, Besalú, Ripoll, Campdevánol, Sant Joan de las Abadesas, Vendrell, Verdú, Hostalrich, Figueras, Olot, Tremp, Vilafranca, Tarrassa, Alcover, Mora la Nova, Andorra, Cardona, Perelada, Pous, Gerona, Turbió, Alforjo, Bráfim, Palafrugell, La Bisbal, Manresa, Altafulla, Pla de Cabra, Banyolas, Camprodon, Reus, Tortellá, Molins de Rey, Hostafranchs, Porrera, Avinyonet, Milá, Ceballá del Condado, Pobla de Lillet, La Bauma, Corts de Sarriá, Tuixent, Santa Eulària de Vilapiscina y Sant Andreu de Palomar.

Sembla que 's tracta de batejar ab lo nom del il·lustre Monturiol un dels carrers que 's projectan en la reforma del casco antich de Barcelona.

Aquí va un-resúm del programa de las maniobras militars anunciadas pera la darrera quinzena d' aquest mes.

Lo dia 21, las forsas estarán repartidas entre las poblacions de Sasgayolas, Prats del Rey y Calaf, y 'ls quatre dias següents á la concentració, s' ocuparán en diferents exercicis de combat, marxas y maniobras. Al quint dia se simulará l' atach y presa de Calaf per duas brigadas que, procedents respectivament d' Igualada y Lleyda, 's dirigiran á aquella vila, devent atravessar duas importants líneas de defensa s' estendrà desde Mirambell á la hermita de Sant Sebastiá, turó situat en los voltants de Calaf, fins á Solanellas, cubrint Calaf. La segona línea de defensa compendrà desde l' Aleny per Fortesa fins á Llaveneras, tenint lloch en aquestos sitis la part principal del combat. Terminat aquest, tornarán las tropas als seus respectius acantonaments.

Nostre apreciable colega *La Veu del Montserrat* está publicant un interessant estudi referent al Regionalisme, premiat en lo Certamen Literari de Manlleu, y degut á la ploma del conegut jurisconsult vigatá don Francisco de P. Masferrer y Arquimbau.

La Real Academia de la Historia ha acordat passar al Govern la petició formulada per la Comissió provincial de Monuments de Catalunya pera que sia declarat monument nacional y subvencionat ab la cantitat necessaria, 'l monastir de Sant Cugat del Vallés, á fi de que sia restaurat evitant la seva ruina.

Aixó no vol dir que degám cantar victoria fins que las obras de restauració estiguin comensadas.

¡Ab promesas nos enganyan tan sovint!

L' eminent poeta mossen Jascinto Verdaguer ha publicat uns *Goigs* inspiradíssims en honor al Beato Romeu, pera fer conèixer aquest Sant catalá quasi oblidat, y que en Fransa han tret del oblit los frares dominichs.

També ha publicat mossen Cinto altres *Goigs* en llahor á Nostra Senyora de la Mercé, patrona d' aquesta Diócesis.

En lo Círcul Federal Instructiu d' aquesta ciutat se celebrá la setmana passada una vetllada política en commemoració de la Revolució de Setembre.

Assistí al acte numerosa concurrència y prengueren part en éll la orquesta dels *Mui-*

xins; lo president y 'l secretari del Círcul; lo president del Comité federalista local y los advocats don Miquel Laporta, que parlá en nom del Consell Regional de Catalunya y don Joseph Surribas Riera, que ho feu en representació del Centre Federalista de la vehina capital, del que n'es president.

Ha sigut nomenat Secretari segon del *Foment del Treball Nacional* nostre company en la premsa don Frederich Rahola.

Llegim en lo *Diario de Barcelona*:

“Durant los aconteixements que tanta ressonancia tingueren en Buenos-Aires, morí un paysá nostre, 'l compositor don Bartomeu Blanch, mestre de capella que havia sigut de Tarrassa y de Montserrat, ahont aná per permuta ab lo seu deixeble 'l mestre Oller, y resident desde fa alguns anys, primerament en la isla de Cuba y després en la República Argentina. Allí vivia tranquil y retirat al costat d' un fill seu, reputat metje. Un dia dels de la última revolució acabava d' aixecarse del llit, y mentres s' estava rentant penetrá en la seva habitació una bala que aná á tocarlo del cor, deixantlo mort al acte. La época en que 'l senyor Blanch havia estat de mestre de la escolanía de Montserrat, á la que professava gran carinyo, per procedir d' ella, se senyala com una de las mes floeixents dels temps moderns, assimilantse á la del seu immediat antecessor lo citat senyor Oller. Una grant part de deixebles per ell formats ocupan avuy llochs eminents entre 'ls mes distingits d' aquesta capital y altres punts.”

La Junta del *Asilo Naval* y las monjas Adoratrius de la vehina capital han fet diligencias pera dur als tribunals al repulsiu eco de tota mena d' escándols, lo diari barceloní *El Diluvio*.

Nos sembla que ja fora hora de que 'l portés als tribunals la opinió pública en amasa, que avuy ja 'l desprecia de tot cor.

Acceptant l' Ajuntament de Barcelona las consideracions aduhidas per don Ildefons Par pera demostrar la impossibilitat en que 's troba d' encarregar-se de la redacció de la biografia del comte de Barcelona, don Ramon Berenguer, que deu colocalse en la galería de catalans ilustres, tracta d' encarregar lo mencionat treball á don Raymond Duran y Ventosa.

Lo *Centre Catalá* de Sant Pol de Mar ha obert en son local, oportunament engrandit, cursos gratuhits de Lectura, Escripura, Gramática, Aritmética, Geografia, Dibuix y Música, pera ajudar á la il·lustració de sos convehins.

Pera ditas classes, l' entussiasa catalanista don Emili Tarrés ha regalat al *Centre* una remesa d' exemplars de la Gramática Catalana publicada pel conegut mestre don Bartomeu Sala.

Felicitém ab entussiasme á dit *Centre Catalá* per lo bé que sab cumplir sa missió regeneradora del cor y de la inteligencia dels fills de Catalunya.

Diuen que 's tracta de publicar lo Cartulari de la Catedral barcelonina, que conté cinch mil escripturas desde 'l sigle IX fins al sigle XIII.

Celebrariam que 's confirmés la noticia.

Tallém de *La Renaixensa*:

Per persona que 'ns mereix crèdit sabem que 'l M. R. P. Félix Sors, rector que fou del Col·legi d' Escolapis de Calella y ultimament provincial dels que ha fundat en Chile ha merescut que 'l Rm. P. General de la Orde admetés la dimissió que del mencionat càrrech ha presentat fundada en motius de familia. Nosaltres que coneixém l' amor que 'l P. Sors té á la llengua é institucions de Catalunya nos ne alegrem de veras, com aixís mateix creyém ho faran sos numerosos amichs que ab sentiment lo varen veure marxar fa cinch anys á aquella república, ahont ha presidit la fundació dels col·legis de Jumhel, Concepcions y Copiapó.

A desgracia per setmana.

En la plassa de toros de Valladolid ha sigut alcansat per un dels *bichos* l' espasa *Malagueño*, qui gemega actualment per cinch feridas rebudas dos d' ellas graves.

¿Qui ha dit que es un espectacle bárbaro 'l de las *corridas de toros*?

La artista catalana D.ª Carme Bonaplata, filla del celebrat actor D. Teodor Bonaplata, ha sigut contractada pera cantar en las temporadas de tardor é hivern en los Teatros de Verona y Roma

Lo concurs fotogràfic regional colebrat á Olot, durant la passada festa major, ha fet bon crèdit á tres artistes fotògrafos de la mateixa vila, y son las senyors Grivé, Morer y Vinyolos. Lo primer exhibí traballs fotogràfichs de costums de la comarca, y lo segon paissatjes molt escullits.

Rebín nostra enhorabona.

No es una, com deyám lo passat diumenge, sinó que son dos las máquinas de 15.000 caballs que 'l govern ha manat construhir en los tallers de la Maquinista Terrestre y Marítima de Barcelona, ab destí á la Marina de guerra.

Llegim en lo *Boletín de la Biblioteca Museo Balaguer* de Vilanova y Geltrú:

"Posada d' acort la Junta erectora d' una estàtua al poeta catalá Manel de Cabanyes ab la Directiva d' aquest Institut y comptant ab l' apoyo y cooperació del Magnífich Ajuntament constitucional d' aquesta vila, sempre entussiasta per tot lo que redundar pugui en honra y gloria dels vilanovins que enlayraren lo nom de sa patria ab sos talents y virtuts, s' están organisant las festas ab aque'l dia 26 d' Octubre, fetxa del sisè aniversari de la inauguració de la Biblioteca-Museo, se celebrará la erecció de la estàtua dedicada al insigne poeta lírich; estàtua que honrará l' atri de nostre Institut formant *pendant* ab la del virtuós y sabí arquebisbe Armanyá.

La cerimonia inaugural tindrà lloch á las quatre de la tarde del citat dia 26, colocantse avans, pel Magnífich Ajuntament costejada, una lápida conmemorativa en la casa en que 'l poeta nasqué.

Formarán part del programa diversions públicas y sessió solemne en lo saló Biblioteca d' aquest Institut.

Oportunament s' anunciará l' orde de la festa, circulantse las corresponents invitacions á totas las autoritats, corporacions y entitats que directa ó directament han secundat á la Junta erectora en sa noble empresa."

Lo Butlletí oficial del cos de somatents *Pau y Treva* d'aquest mes, publica una allocució del general senyor don Félix Camprubi, dirigida als senyors auxiliars, disposant que las vacants de tots los càrrechs del somatent que existeixin en los districtes, deurán provehir-se ó quan menos proposarse avans del dia 15 del pròxim Novembre, pera que 's fassin ab criteri seré y lliure d'influencias personals de las que de vegadas se renovan en períodoss electorals.

Publica igualment dit butlletí la proposta aprobada, ab fetxa 9 de Setembre, per l'Excm. senyor Capitá general, de varis cabos y sub-cabos.

Sembla que ha promogut grants debats lo Congrés Católich de Zaragoza, ab motiu dels dissentiments entre 'ls carlins, integristas, y conservadors.

¡Fins en los Congressos Católichs hi domina la política de partit sobre la missió evangélica dels prelats!

Pero ¿qué no corromperá aquesta malehida política, que tants mals li ha dut á Catalunya.

VOLÚM III

DE LA

Biblioteca de LO CATALANISTA

APLECH DE POESÍAS

donadas á llum en aquest periódich

EN LO TERCER ANY DE SA PUBLICACIÓ

Forma un volúm en octau de 172 planas y conté composicions dels següents autors:

Agnés Armengol de Badía, Dolors Monserdá de Maciá, Joaquím Ayné y Rabell, Bonaventura Bassegoda, Ramon E. Bassegoda, Joseph Blanch y Romani, Francesch Pelay Briz, Joseph Calonge, Anton de P. Capmany, Antoni Careta y Vidal, Modest Durán y Folguera, Francisco Flos y Calcat, Joseph Franquesa y Gomis, Joan Freixa y Cos, Angel Garriga, Joseph Got y Anguera, Angel Guimerá, Víctor Iranzo y Simon, Lluís Lopez Oms, Joseph M.ª Jordá y Lafont, Francesch Matheu, P. Martí y Peydro, Apeles Mestres, Ernest Moliné y Brasés, Lluís B. Nadal, Jaume Novellas de Molins, Emili Pascual, Joseph Pons y Gallarza, Félix Pizcueta, Vicens W. Querol, Manel Ribot y Serra, Joaquím Riera y Bertrán, Rafel Sales, Frederich Soler (*Pitarra*), Joaquím Tomasino, Jascinto Torres y Reyató, Francesch Ubach y Vinyeta, Marian Vallés y Vallés, Jascinto Verdaguer, N. Verdaguer y Callís.

Preu: UNA PESSETA

Pera 'ls subscriptors: DOS RALS

Estará de venda á Sabadell en lo Centre de Suscripcions de Llorens Lladó, Sant Pau, núm. 4, y en la Imprempta d'aquest periódich.

Imprempta y Enquadernacions de J. Comas, Madoz 31 y 35 y Sol 138, teléfono n.º 46.—SABADELL